

อัตลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2550-2560:

สถานภาพและบทบาทของสตรีทางด้านเศรษฐกิจ

การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

IDENTITY OF WOMEN IN THAI CONTEMPORARY LITERATURES

FROM 2007-2017: THE STATUS AND ROLE OF WOMEN

IN ECONOMY, POLITICS, SOCIETY AND CULTURE

ไชโย นิธิอุบัติ*

CHAIYO NITHIUBAT

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหานวนิยายเฉพาะบทบาทของนางเอกหรือตัวเอกหญิง

ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรักของนางเอกหรือตัวเอกหญิงที่พึงพาสามีด้วยการเป็นแม่บ้านที่สามียกย่องไว้ใจจะมีอัตลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองและมีความมั่นคงทางอารมณ์ ถ้าเป็นแม่บ้านที่สามีคอยควบคุมหรือออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามจะมีอัตลักษณ์ที่ให้ความเคารพตนเองต่ำ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง เกือบกต หากพึ่งพาตนเองทั้งการทำงานในองค์กร และสร้างอาชีพของตนเองจะมีลักษณะเป็นคนแน่วแน่ เข้มแข็ง กล้าหาญ มั่นใจในตนเอง รักความเป็นอิสระ เด็ดเดี่ยว มีความมุ่งมั่นไม่ยอมแพ้ สำหรับการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักด้วยความเสมอภาคทางเพศ นางเอกหรือตัวเอกหญิงจะมีอัตลักษณ์เป็นคนตรงไปตรงมา

* อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute

มีความชัดเจน โปร่งใส เปิดเผย หากมีความเหลื่อมล้ำทางเพศจะมีอัตลักษณ์เป็นคนเก็บกด มีความขัดแย้งในตนเอง ไม่มั่นใจและไม่เป็นตัวของตัวเอง ส่วนสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักของนางเอกหรือตัวเอกหญิงที่มีธรรมของผู้ครองเรือนจะมีอัตลักษณ์เป็นคนแน่วแน่ หนักแน่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ มุ่งมั่น เด็ดเดี่ยว ถ้าไม่มีธรรมของผู้ครองเรือนจะมีอัตลักษณ์เป็นคนใจคอคับแคบ ไม่มั่นคงทางอารมณ์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย สถานภาพ บทบาท

Abstract

This research aimed to study Identities of female lead characters in novels from 2007 to 2017 focusing on wives or lovers who played a role in terms of economy, politics, society and culture in their marriage or their love affairs. This is a qualitative research using content analysis to explore the female lead characters' roles in the novels.

The study revealed that the female lead characters who economically rely on their husbands and maintain her role as respectable housewives have their own identity, self-confidence and emotional stability. While, the female lead characters who are wives controlled and dictated by their husbands, they show repression and low self-confidence. They don't believe in their self-value. The female lead characters who rely on themselves and have their own career or a job in an organization, they portray as strong, courageous and self-confident women who love independence and have strong determination and persistence. As for political aspect, when their marriage has gender equality, the female lead characters will have straightforward, transparent and open personalities. On the contrary, those who are in a marriage with gender inequality will be repressed and self-conflicted. They lack self-confidence and they feel that they are not themselves. As for the society and culture aspect, when the female lead characters are in a marriage with virtues for a good household life, they will

have psychological strength, strong determination and emotional stability. The female lead characters who do not have virtues for a good household life, they are narrow-minded with no emotional stability

Keywords: Identity of Women in Thai Contemporary Literatures, Status, Role-Play

บทนำ

นวนิยายเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่ให้ความบันเทิงและความเพลิดเพลินและยังมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม การศึกษานวนิยายเป็นการศึกษาชีวิตมนุษย์โดยอาศัยทฤษฎีของนักเขียนสะท้อนความเป็นจริงของชีวิต นวนิยายเรื่องหนึ่ง ๆ มีหลากหลายมิติ ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้อ่าน จึงทำให้นวนิยายมีคุณค่าตามประสบการณ์ของผู้อ่าน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2560, น. 1-3) โดยเฉพาะการเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมทั้งในด้านสภาพของสังคม การดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมนั้น ๆ (วนิดา บำรุงไทย, 2544, น. 162)

จากการศึกษาของ ตรีศิลป์ บุญขจร (2560, น. 213-215) ระบุว่า นวนิยายไทยช่วงปี 2475-2500 ได้เปิดโลกทัศน์ให้ผู้อ่านได้รับรู้สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงที่มีความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะผู้หญิงมิได้เพียงอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน แต่ผู้หญิงรู้จักการเปิดหูเปิดตากับการเข้าสังคม ผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้น ซึ่งดอกไม้สดได้สอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไปของผู้หญิงยุคใหม่อยู่ในนวนิยายแทบทุกเรื่อง ขณะเดียวกันศรีบูรพาได้สะท้อนภาพของผู้หญิงที่ยึดติดกับจารีตเดิม ๆ ไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับโลกใหม่ได้ เช่น คุณหญิงกิริติจากเรื่องข้างหลังภาพ นอกจากนี้ภาพของผู้หญิงที่ออกนอกกรอบของชนบประเพณีหรือศีลธรรมของสังคม ปรากฏให้เห็นจากผลงานของ ก. สุรางคนางค์ และแม่อนงค์ เช่นกัน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2557, น. 91-97) ระบุเพิ่มเติมว่าดอกไม้สด ถือเป็นนักเขียนหญิงต้นแบบของนักเขียนหญิงยุคหลัง ๆ ด้วยผลงานที่สร้างภาพลักษณ์ของหญิง ยุคใหม่เกิดขึ้นตามมาหลายเรื่อง เช่น ศัตรูของเจ้าหล่อน ผู้ดี นับได้ว่านวนิยายของดอกไม้สดเป็นสิ่งที่คู่ควรกับการศึกษาในแนวสตรีนิยมอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับเมื่ออ่านนวนิยายตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา พบว่ามีนวนิยายหลายเรื่องที่สะท้อนภาพของผู้หญิงยุคใหม่ เช่นเรื่องหยดน้ำหวานในหยาดน้ำตาของอรุดา โควินท์ มีการสะท้อนภาพของผู้หญิงรุ่นใหม่ที่สามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะการเลือกคู่ครองจนกระทั่ง

เป็นหม้ายโดยวิธีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง และดำเนินชีวิตด้วยตนเองอย่างมั่นใจ (อรุตา ไควนธ์, 2560, น. 19-404) ขณะที่ความเป็นหม้ายของตัวละครเอก อีกหลายคน เช่น ทองลงยา จากเรื่องกระจกขอบทองก็ไม่หวั่นไหวกับความเป็นหม้ายของตนเอง เพราะรู้ว่าตนเองมีคุณงามความดีที่ความเป็นมนุษย์จึงมีผู้ชายที่เหมาะสมก้าวเข้ามาในชีวิต และสร้างครอบครัวเล็ก ๆ ได้อย่างมีความสุข ซึ่งทองลงยาถือเป็นตัวละครหญิงที่มีความมั่นใจในตนเองอย่างมาก (กฤษณา อโศกสิน, 2560, น. 408-513) ขณะที่ผู้หญิงแต่งงานถึงสามครั้ง เช่น ลอออร์กียังเป็นหญิงงามที่ควรคู่กับชายที่แสนดี (ว. วินิจฉัยกุล, 2550, น. 700-779) นับถึงปัจจุบันนี้ ความเป็นหม้ายก็สอดแทรกอยู่ในคุณลักษณะของตัวละครเอกหญิงเสมอ แม้แต่อิงจากเรื่องความฝันครั้งที่สอง อิงเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นและมีความสามารถในการทำงานอย่างดี ก็ผ่านการแต่งงานถึงสองครั้งกว่าจะพบความรักที่ซื่อสัตย์และไว้วางใจได้ในครั้งที่สอง (ว. วินิจฉัยกุล, 2560, น. 424) นี่คือภาพลักษณ์ของนางเอกจากนวนิยายส่วนหนึ่งที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงจนกล่าวได้ว่าชีวิตจริงยิ่งกว่านวนิยาย

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า อัตลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2550-2560 โดยเฉพาะนวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสถานภาพการเป็นภรรยาของผู้หญิงที่มีบทบาทด้านเศรษฐกิจในการครองเรือน การเมืองในการครองเรือน สังคม และวัฒนธรรมในการครองเรือนยังคงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบว่าในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2550-2560 หากเป็นเศรษฐกิจในการครองเรือน สถานภาพและบทบาทการเป็นภรรยาของผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความเป็นอยู่ภายในบ้านมากน้อยเพียงใด ส่วนการเมืองในการครองเรือนการเป็นภรรยาได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสามารถที่จะเจรจาต่อรองหรือโต้แย้งกับสามีได้หรือไม่อย่างไร ขณะเดียวกันด้านสังคมและวัฒนธรรมแบบในการครองเรือน ผู้หญิงสามารถมีเอกลักษณ์ของการเป็นภรรยาคนเดียวได้หรือไม่ ซึ่งสถานภาพการเป็นภรรยาที่มีบทบาททั้งสามด้านในนวนิยายสามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงจากนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรัก

2. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงจากนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรัก

3. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงจากนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในลักษณะสหวิทยาการโดยการเชื่อมโยงแนวคิดในงานวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเรื่องครัวเรือนหรือครอบครัว แนวคิดเรื่องสถานภาพและบทบาท แนวคิดเรื่องตัวตนหรืออัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องสตรีนิยมที่มีฐานความคิดมาจากแนวคิดเพศสภาพและแนวคิดปิตาธิปไตย แนวคิดนวนิยายและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในนวนิยายเพื่อสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิง

2. ศึกษานวนิยายที่จัดพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2560 ที่สะท้อนภาพของนางเอกหรือตัวเอกหญิงที่มีสถานะเป็นภรรยาหรือคู่รัก ทั้งนี้จะครอบคลุมเฉพาะสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรัก สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรัก รวมทั้งสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

- พ.ศ. 2550 จากนวนิยาย 8 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจนและโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของลอออร จากมาลัยสามชาย ของ ว. วนิจฉัยกุล

- พ.ศ. 2551 จากนวนิยาย 10 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจนและโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของกำไลแก้ว จากยี่ง่ามหานที ของกนกวลี พจนปกรณ์

- พ.ศ. 2552 จากนวนิยาย 12 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจนและโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของทิพย์ จากลับแลแก่งคอย ของอุทิศ เหมะมูล

- พ.ศ. 2553 จากนวนิยาย 14 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจนและโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของมิน จากใต้ฟ้าเดียวกัน ของณัฐนี ตามไท

- พ.ศ. 2554 จากนวนิยาย 15 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของเพกา จากก๊อปปี้ ของพงศกร

- พ.ศ. 2555 จากนวนิยาย 10 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของกิสา จากเด็วยดาใต้ฟ้าคลั่ง ของแดนอรัญ แสงทอง

- พ.ศ. 2556 จากนวนิยาย 9 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของพะแพง จากผีเสื้อที่บินข้ามบึง ของอรุดา โควินท์

- พ.ศ. 2557 จากนวนิยาย 11 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของพะนอนิจ จากกาหลมหรทึก ของปราปต์

- พ.ศ. 2558 จากนวนิยาย 7 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของเกาลัด จากรักในรอยบาป ของเงาจันทร์

- พ.ศ. 2559 จากนวนิยาย 13 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของมาร์เกรท จากดอกหญ้าเหนือผืนดิน ของขมิ้นกร แสงกระจ่าง

- พ.ศ. 2560 จากนวนิยาย 15 เล่ม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ผลงานที่ชัดเจน และโดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของทองลงยา จากกระจกขอบทอง ของกฤษณา อโศกสิน

3. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบโครงสร้างการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลการวิเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยศึกษาการมีส่วนร่วม การจัดการ ความเป็นอยู่ระหว่างสามีภรรยาหรือคู่รัก มีลักษณะการจัดการความเป็นอยู่แบบร่วมกัน หรือแบบอยู่ภายใต้การควบคุมของสามีหรือคู่รัก และมีข้อมูลการสังเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรัก จากข้อค้นพบให้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งสังเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรักจากข้อค้นพบให้เป็นหมวดหมู่ของแต่ละประเภท

3.2 ข้อมูลการวิเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสามีภรรยาหรือคู่รักมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นแบบเสมอภาคทางเพศหรือ

แบบเหลื่อมล้ำทางเพศ และมีข้อมูลการสังเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักจากข้อค้นพบให้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งสังเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเสมอภาคทางเพศหรือแบบเหลื่อมล้ำทางเพศให้เป็นหมวดหมู่ของแต่ละประเภท

3.3 ข้อมูลการวิเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาหรือคู่รักว่ามีการยึดหลักฆราวาสธรรมหรือไม่มีการยึดหลักฆราวาสธรรม และมีข้อมูลการสังเคราะห์สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักจากข้อค้นพบให้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งข้อมูลสังเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักโดยยึดหลักฆราวาสธรรมหรือไม่ยึดหลักฆราวาสธรรมให้เป็นหมวดหมู่ของแต่ละประเภท

ผลการศึกษา

1. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านในการครองเรือนหรือการครองรักจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรักมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาสามี ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาสามีนี้ คือ การเป็นแม่บ้าน ดูแลบ้าน ดูแลสามี และดูแลลูก โดยไม่ได้แสวงหารายได้แต่สามีหรือคู่รักจะดูแลความเป็นอยู่ให้ ซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1 การเป็นแม่บ้านที่ตนเองกับสามีมีความเสมอภาคทางเพศ ลักษณะของแม่บ้านประเภทนี้สามีจะให้เกิดเกียรติและความไว้วางใจกับบทบาทหน้าที่ภายในครอบครัวหรือการครองเรือน โดยสามีไม่คิดเข้าไปก้าวก่าย มอบอำนาจสิทธิ์ขาดให้ภรรยาเป็นผู้จัดการดูแลทั้งหมด

1.1.2 การเป็นแม่บ้านที่ตนเองกับสามีมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ ลักษณะของแม่บ้านประเภทนี้ สามีจะคอยควบคุมหรือออกคำสั่งให้ภรรยาปฏิบัติตาม ภรรยาจึงได้รับ

การมอบหมายจากสามีให้ดูแลบ้าน ดูแลลูก ไม่ต้องคิดแสวงหารายได้เพราะสามีเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแล ดังนั้นภรรยาต้องเชื่อฟังสามี ไม่ออกนอกกรอบที่สามีวางไว้

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาสามีได้สะท้อนอัตลักษณ์ 2 แบบ แบบแรกสามีให้เกียรติไว้วางใจ ก็จะมีอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในคุณค่าที่ตนเองมีและมีความมั่นคงทางอารมณ์ แบบที่สอง สามีคอยควบคุมหรือออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม จะมีอัตลักษณ์ที่มีลักษณะให้ความเคารพตนเองต่ำ มองไม่เห็นคุณค่าของตนเอง เก็บกด

1.2 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาตนเอง ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาตนเองนี้ คือ ใช้ความรู้ความสามารถเป็นใบเบิกทางสู่ความสำเร็จในการทำงานภายใต้องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างความสำเร็จจากการเป็นเจ้าของกิจการที่ตนเองชื่นชอบและถนัด ซึ่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.2.1 การทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภรรยาหรือคู่รักลักษณะนี้จะใช้ความรู้ความสามารถเป็นใบเบิกทางไปสู่ตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ มีผลให้เกิดการยอมรับทั้งในองค์กรหรือหน่วยงาน รวมทั้งสามีหรือคู่รักที่รู้สึกชื่นชม ยอมรับนับถือ

1.2.2 การสร้างงานสร้างอาชีพของตนเอง ภรรยาหรือคู่รักลักษณะนี้จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองถนัดสร้างงานสร้างอาชีพของตนเองขึ้นมาจนสามารถเลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคง

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาตนเองได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือหากใช้ความรู้ความสามารถทำงานในองค์กรหรือหน่วยงาน รวมทั้งสร้างงานสร้างอาชีพของตนเองจะมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ได้แก่ มีความแน่วแน่ เข้มแข็ง กล้าหาญ มั่นใจในตนเอง รักความเป็นอิสระ เด็ดเดี่ยว และมีความมุ่งมั่นไม่ยอมแพ้

2. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักมีอัตลักษณ์ที่สำคัญดังนี้

2.1 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเสมอภาคทางเพศ พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1.1 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทการร่วมทุกข์ร่วมสุข ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทการร่วมทุกข์ร่วมสุขจะมีลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอจนสามารถเรียนรู้นิสัยใจคอและปรับเปลี่ยนความรู้สึกให้สอดคล้องกันอยู่ตลอดเวลา

2.1.2 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นที่พึ่งพาทางใจ ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นที่พึ่งพาทางใจจะมีลักษณะเป็นที่ยึดเหนี่ยวให้ความรัก ความเข้าใจความเอาใจใส่ด้วยการถ่ายทอดพลังและกำลังใจให้สามีหรือคู่รักมีความหวัง รู้สึกผ่อนคลาย พร้อมจะฝ่าฟันปัญหาต่าง ๆ

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมือง ในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเสมอภาคทางเพศได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ เป็นคนตรงไปตรงมา มีความชัดเจนโปร่งใส เป็นคนเปิดเผย

2.2 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเหลื่อมล้ำทางเพศ พบว่ามี 4 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นวัตถุทางเพศ ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นวัตถุทางเพศจะมีลักษณะที่ถูกลดค่าให้เป็นเพียงการตอบสนองทางเพศหรือเป็นที่บำบัดความใคร่ สามีหรือคู่รักจะให้ความสำคัญเมื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์

2.2.2 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นผู้ตาม ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นผู้ตาม จะมีลักษณะยินยอม คอยรับคำสั่ง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตาม ไม่กล้าขัดขืนหรือฝ่าฝืนคำสั่ง ไม่มีอำนาจการตัดสินใจในบ้าน ทุกอย่างขึ้นอยู่กับสามี

2.2.3 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นทาสรับใช้ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทเป็นทาสรับใช้จะมีลักษณะหัวอ่อน สงบเสงี่ยมเจียมตัว ไม่มีปากไม่มีเสียง นิ่งเงียบ อดทนต่อการถูกกระทำ ขาดความเป็นอิสระ ไม่มีพื้นที่ส่วนตัวเป็นของตนเอง เป็นที่รองรับอารมณ์

2.2.4 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทรองรับการกระทำ ความรุนแรง ภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทถูกกระทำ ความรุนแรงพบว่า มีทั้งการถูกกระทำ ความรุนแรงทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งภรรยาหรือคู่รักประเภทนี้จะมีลักษณะถูกกดขี่ทางเพศภายใต้สังคมปิตาธิปไตย เป็นที่รองรับอารมณ์โทสะของสามีหรือคู่รักจากการถูก

ทุบตี คำว่าเหยียดหยาม ถูกทำร้ายจิตใจจากความประหลาดใจของสามีหรือเงื่อนไขของการไม่มีลูกสืบสกุล

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเหลื่อมล้ำทางเพศ ได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือจะเป็นคนเก็บกด มีความขัดแย้งในตัวเอง ไม่มีความมั่นใจและไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง

3. ศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก โดยยึดหลักขรวาสธรรมหรือธรรมของผู้ครองเรือนได้แก่

3.1.1 การยึดหลักสัจจะหรือความซื่อสัตย์จริงใจในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อสามี มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ไว้วางใจ มีเป้าหมายต้องการทำให้ครอบครัวและการครองชีวิตคู่อยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต

3.1.2 การยึดหลักทมะหรือการฝึกตนในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะพยายามฝึกฝนตนเองเพื่อปรับเปลี่ยน ปรับปรุง และปรับตัวเพื่อให้ชีวิตคู่สอดคล้องกับสามีและดำเนินชีวิตไปได้อย่างราบรื่น

3.1.3 การยึดหลักขันติหรือความอดทนในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะอดทนต่อความยากลำบากต่าง ๆ ได้ อดทนต่อความทุกข์ยากนานาที่ต้องเผชิญร่วมกับสามี อดทนอดกลั้นต่อการกระทบกระทั่งระหว่างการครองเรือนได้ และสามารถอดทนต่อกิเลสชั่วร้ายต่าง ๆ ได้เพื่อทำให้การครองเรือนมีความสุข

3.1.4 การยึดหลักจาคะ หรือความเสียสละในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะเสียสละทุกสิ่งเพื่อสามีและความเป็นครอบครัวได้โดยไม่ลังเล และมีน้ำใจเพื่อช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาให้แก่สามีได้ทุกสถานการณ์

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักโดยยึดหลักขรวาสธรรมหรือธรรมของผู้ครองเรือนนี้

ได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ มีความแน่วแน่ หนักแน่น มั่นคงทางอารมณ์ มุ่งมั่น และ เด็ดเดี่ยว

3.2 สถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการครองเรือนหรือการครองรักโดยไม่ยึดหลักฆราวาสหรือไม่ยึดธรรมของผู้ครองเรือน ได้แก่

3.2.1 การไม่ยึดหลักสัจจะหรือไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่มีความจริงใจต่อสามี ไม่มีความน่าเชื่อถือ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของสามีหรือคู่รัก มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขให้แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงจิตใจ และความรู้สึกของสามีหรือคู่รัก

3.2.2 การไม่ยึดหลักทมะหรือไม่ฝึกตนในการครองเรือน ภรรยาลักษณะนี้จะไม่พยายามฝึกตนเองให้พร้อมที่จะเป็นภรรยาหรือคู่รักที่ดี ไม่มีการปรับตัว ไม่มีการเรียนรู้ชีวิตคู่ว่าจะต้องหันหน้าเข้าหากัน ไม่ค่อยเต็มใจที่จะเอาใจใส่สามีเท่าที่ควร และมีการเพิกเฉย

3.2.3 การไม่ยึดหลักขันติหรือไม่มีความอดทนในการครองเรือน ภรรยา ลักษณะนี้จะไม่มีความพยายามเรียนรู้ความอดทนต่อการครองคู่ มีปัญหาในการครองเรือน ก็ไม่อดทนที่จะแก้ไข โดยเฉพาะไม่เก็บอารมณ์เมื่อมีการกระทบกระทั่งระหว่างกัน มีการโต้ตอบทันทีทันใด

3.2.4 การไม่ยึดหลักจาคะหรือไม่มีความเสียสละในการครองเรือน ภรรยา ลักษณะนี้จะไม่สนใจช่วยเหลือสามีหรือคู่รัก ไม่มีความเสียสละน้ำใจเพื่อไถ่ถามทุกข์สุขของสามี ไม่รู้จักการให้แม้แต่ความรู้สึกที่ดีเพื่อความสุขในการครองเรือน

จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการครองเรือนหรือการครองรักโดยไม่ยึดหลักฆราวาสหรือไม่ยึดธรรมของผู้ครองเรือน ได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือจะเป็นคนใจคอคับแคบ ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบทั้งหมดสามารถอภิปรายผลให้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาท

ทางด้านเศรษฐกิจในการครองเรือนหรือการครองรัก ได้สะท้อนอัตลักษณ์ของภรรยาหรือคู่รักที่ต้องพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามีให้ความเสมอภาคทางเพศจะมีอัตลักษณ์ที่เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง และมีความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนภรรยาหรือคู่รักที่ต้องพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ แต่ความสัมพันธ์กับสามีมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ ทำให้มีอัตลักษณ์เป็นคนให้ความเคารพตนเองต่ำ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง เกือบก สำหรับภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาทพึ่งพาตนเองด้วยการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างงานสร้างอาชีพของตนเองจะมีอัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนแน่วแน่ เข้มแข็ง กล้าหาญ มั่นใจในตนเอง รักความเป็นอิสระ เด็ดเดี่ยว และมีความมุ่งมั่นไม่ยอมแพ้ สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมของ จุฑาพรรธน์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2550, น. 258-261) ที่ระบุว่าผู้หญิงจะมีความเสมอภาคหรือไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้หญิงเองที่จะเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะการได้มาซึ่งความภาคภูมิใจ ความนับถือตนเอง ความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และความเป็นอิสระก็ล้วนแต่มาจากความต้องการของผู้หญิงที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่จะมีความฝัน และแรงบันดาลใจจากตนเองทั้งสิ้น และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องตัวตนหรืออัตลักษณ์เป็นสิ่งแปรเปลี่ยนได้ มีความไม่แน่นอน ไม่ตายตัว นอกจากนี้จากสถานภาพการเป็นภรรยาที่มีบทบาทเป็นแม่บ้านวิเคราะห์ว่านางเอกหรือตัวเอกหญิงที่เป็นแม่บ้านนั้นส่วนหนึ่งจะรู้สึกภาคภูมิใจและยอมรับนับถือตนเองว่าได้กระทำหน้าที่อย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกับสามีจึงทำให้มีอัตลักษณ์ที่เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในคุณค่าที่ตนเองมีและมีความมั่นคงทางอารมณ์

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมืองในการครองเรือนหรือการครองรัก ได้สะท้อนอัตลักษณ์ของภรรยาหรือคู่รักที่ครองเรือนหรือครองรักแบบเสมอภาคทางเพศว่าได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นที่พึ่งพาทางใจให้แก่สามีหรือคู่รัก จะมีอัตลักษณ์ที่เป็นคนตรงไปตรงมา มีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นคนเปิดเผย ส่วนภรรยาหรือคู่รักที่ครองเรือนหรือครองรักแบบเหลื่อมล้ำทางเพศที่มีบทบาทเป็นวัตถุทางเพศ เป็นผู้ตาม เป็นทาสรับใช้ และมีบทบาทรองรับการถูกกระทำ ความรุนแรงจะมีอัตลักษณ์เป็นคนเกือบก มีความขัดแย้งในตัวเอง ไม่มั่นใจและไม่เป็นตัวของตัวเอง สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องครวัเรียนหรือครอบครัวของสุพัตรา สุภาพ (2536, น. 35) ที่เห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญต่อการกำหนดสถานภาพและบทบาทรวมทั้งสิทธิ

และหน้าที่เมื่อผู้ชายและผู้หญิงต้องผูกพันกันทางสังคมด้วยการสมรส ซึ่งสอดคล้องกับธเนศวร ยานนาวา (2559, น. 181-183) ที่มีความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่เป็นสามีภรรยาจะมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกิดขึ้น สภาพของการครองเรือนในแต่ละครอบครัวจึงเป็นได้ทั้งความอบอุ่นและกลายเป็นสนามรบหากสามีภรรยามีความขัดแย้งกัน ส่วนธัญญา สังขพันธานนท์ (2559, น. 303-305) ระบุว่า ภายใต้สังคมปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ มีผลและอิทธิพลทำให้ตัวตนหรืออัตลักษณ์ของผู้หญิงมีความแตกต่างกัน โดยมาจากการถูกหล่อหลอมด้วยความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบเนื่องจากอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และสอดคล้องกับแนวคิดของงามพิศ สัตย์สงวน (2553, น. 71-76) ที่มีความเห็นว่าสถานภาพของแต่ละคนไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความแตกต่างของชนชั้น สถานภาพทางสังคม วัย เพศ การมีอำนาจ อภิสิทธิ์ เกียรติยศ ค่านิยมทางสังคม อุดมการณ์ ความเชื่อ นอกจากนี้จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านการเมือง ในการครองเรือนหรือการครองรักแบบเสมอภาคทางเพศได้สะท้อนอัตลักษณ์หรือตัวตนของผู้หญิงว่ามีลักษณะเป็นคนตรงไปตรงมา มีความชัดเจนโปร่งใส เป็นคนเปิดเผย

3. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาอัตลักษณ์ของนางเอกหรือตัวเอกหญิงในนวนิยาย พ.ศ. 2550-2560 จากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรัก ได้สะท้อนอัตลักษณ์ของภรรยาหรือคู่รักที่ครองเรือนหรือครองรักโดยยึดหลักธรรมของผู้ครองเรือนที่ประกอบด้วย การมีสัจจะ คือความซื่อสัตย์มีความจริงใจ มีทมะ คือการปรับตัว ผูกพันมีขันติคือ ความอดทน ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประคับประคองชีวิตคู่ และมีจาคะ คือความเสียสละมีน้ำใจให้แก่สามีตลอดการครองเรือนจะมีอัตลักษณ์ที่สำคัญคือเป็นคนแน่วแน่ หนักแน่น มั่นคงทางอารมณ์ มุ่งมั่น และเด็ดเดี่ยว ตรงข้ามกับภรรยาหรือคู่รักที่ไม่มีธรรมของผู้ครองเรือน คือไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อสามี ขาดการปรับตัวผูกพันให้เข้ากันได้กับสามี ไม่มีความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบาก การกระทบกระทั่งกันระหว่างดำเนินชีวิตคู่ รวมทั้งไม่มีความเสียสละ ไม่มีน้ำใจคิดช่วยเหลือสามีหรือคู่รักให้คลายความทุกข์จะมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกว่าเป็นคนใจคอคับแคบ ไม่มั่นคงทางอารมณ์ ขัดค้นพบเหล่านี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องครัวเรือนหรือครอบครัวที่ทศนีย์ ทองสว่าง (2549, น. 87-110) เห็นว่าการมีพฤติกรรมนอกใจ ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การครองเรือนมีปัญหาเกิดขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรเชษฐ์ สุขลาภกิจ (2561, น. 62-63, 123-124,

175-176, 224-225) ได้เพิ่มเติมว่าการครองเรือนแบบผัวเดียวเมียเดียวมีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางจริยธรรม นอกจากนี้การมีพราวาสธรรมหรือการมีธรรมของผู้ครองเรือนที่พระโกลิวัฏฐ ปญญาวิโร (2559, น. 263-270) กล่าวว่า การครองเรือนที่ประสบความสำเร็จและสร้างความสุขให้แก่ชีวิตคู่จะต้องมีหลักพราวาสธรรมหรือธรรมของผู้ครองเรือนทั้ง 4 ข้อที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือต้องมีการถือครองสัจจะความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ปรับตัวฝึกตนให้มีลักษณะนิสัยไปด้วยกันได้ โดยอาศัยความอดทนอดกลั้นประกอบชีวิตคู่ให้ก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยน้ำใจของความเสียสละที่มีให้กัน ส่วนผู้ที่ไม่มีพราวาสธรรมหรือธรรมของผู้ครองเรือนก็จะทำให้การครองเรือนมีปัญหาไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและครอบครัว ขณะเดียวกันจากสถานภาพการเป็นภรรยาหรือคู่รักที่มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมในการครองเรือนหรือการครองรักโดยยึดหลักพราวาสธรรมหรือธรรมของผู้ครองเรือนได้สะท้อนอัตลักษณ์หรือตัวตนของผู้หญิงว่ามีลักษณะที่สำคัญคือมีความแน่วแน่ หนักแน่น มั่นคงทางอารมณ์ มุ่งมั่น และเด็ดเดี่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวรรณกรรมไทยโดยเฉพาะนวนิยายให้มีการส่งเสริมแนวคิดเพื่อพัฒนาสถานภาพและบทบาทของชายหญิงให้มีความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น ลดความอคติและความเหลื่อมล้ำทางเพศให้มันน้อยที่สุด
2. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเขียนให้มีบทบาทต่อสังคมไทยด้วยการยกระดับการสร้างงานวรรณกรรมไทยให้มีคุณค่าต่อการพัฒนาสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงให้มีตัวตนและพื้นที่ยืนอยู่ในสังคมอย่างสมศักดิ์ศรีด้วยการสอดแทรกทรงพระสนะการส่งเสริมและสนับสนุนผู้หญิงให้ก้าวหน้าด้วยการจุดประกายและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

- กฤษณา อโศกสิน. (2560). **กระจกขอบทอง**. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2553). **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2550). **วัฒนธรรมการสื่อสารและอัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2560). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2559). **เพศ**. กรุงเทพฯ: สมมติ.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). **แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย**. ปทุมธานี: นาค.

พระไกล่รุ่ง ปญญาวิโร. (2559). "หลักขราวาสธรรมกับการปฏิบัติตนสู่ความดีงาม".

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา, 5, 2: 263-271.

รื่นฤทัย สังขพันธุ์. (2557). "วรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 7: การตอบสนองรสนิยมของชนชั้นกลาง". **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**, 6, 1: 77-100.

วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

ว. วินิจญ์กุล. (2550). **มาลัยสามชาย**. กรุงเทพฯ: ศรีสารา.

_____. (2560). **ความฝันครั้งที่สอง**. กรุงเทพฯ: อรุณ.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). **ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรเชษฐ์ สุขลาภกิจ. (2561). **ผัวเดียวเมียเดียว อาณานิคมครอบครัวในสยาม**. กรุงเทพฯ: มติชน.

อรุตา โควินท์. (2560). **หยดน้ำหวานในหยาดน้ำตา**. กรุงเทพฯ: มติชน.

